

До спеціалізованої вченої ради Д 64.050.02
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Олексюк Тетяни Василівни на тему: «Формування стратегії
управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних
наук зі спеціальності 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Підприємства машинобудування працюють сьогодні в надзвичайно складних економічних умовах під впливом негативних факторів зовнішнього середовища, що послаблює їх позиції на міжнародних ринках, знижує рівень інвестиційної привабливості, обмежує перспективи їх подальшого розвитку. Машинобудівний комплекс є однією із системоутворюючих галузей вітчизняної економіки як за обсягами виробництва і реалізації продукції, так і за темпами модернізаційних перетворень, забезпечуючи позитивні структурні зміни в інших галузях української промисловості. Однак, кризовий стан національної економіки, зовнішня агресія, посилення конкуренції на ринку, що характеризується високим ступенем невизначеності, висувають перед підприємствами галузі машинобудування завдання формування ефективної стратегії управління фінансовою безпекою. Забезпечення високого рівня фінансової безпеки підприємства в умовах нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища, обмеженості кредитних ресурсів, зменшення платоспроможного споживчого попиту є, безперечно, стратегічно важливим завданням для стабільного розвитку підприємств галузі машинобудування у майбутньому.

На жаль, сьогодні практично відсутні концептуальні засади формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств, що негативно впливає на економічний розвиток країни в цілому та, зокрема, галузі машинобудування, і актуалізує обрану тему дисертаційної роботи Олексюк Т.В.

Незважаючи на активний розвиток наукової думки з цієї проблематики, дослідження не охоплюють усієї сукупності питань такого складного та багатовимірного процесу, яким є формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств в умовах нестабільності зовнішнього і внутрішнього середовища з метою вчасного реагування на загрози та попередження потенційних ризиків.

В умовах необхідності забезпечення належного рівня фінансової безпеки у поточному і перспективному періоді потребують подальшого дослідження: визначення змісту поняття «стратегія управління фінансовою безпекою підприємства»; узагальнення теоретичних й методичних аспектів розроблення і реалізації стратегії управління для забезпечення фінансової безпеки підприємств машинобудування; обґрунтування концептуальних основ стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування; розробка методичних рекомендацій щодо оцінки стану й рівня фінансової безпеки підприємств машинобудування; удосконалення підходів до аналізу, оцінки та прогнозування загроз зовнішнього та внутрішнього середовища. В умовах невизначеності зовнішнього та нестабільності внутрішнього середовища функціонування підприємств машинобудування окреслені проблеми потребують постійного дослідження та обґрунтованості цих процесів з боку науковців. Тому, актуальність і своєчасність дисертаційної роботи Олексюк Т.В. на тему «Формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування» не викликає сумнівів.

Дисертаційна робота тісно пов'язана із науково-дослідними роботами, що виконувалися у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» «Забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності в сучасних умовах господарювання» (ДР№0114U005595), Українській академії друкарства «Механізм управління фінансовою безпекою підприємства» (ДР№0115U002244).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових досліджень, висновків і рекомендацій, що наведено в дисертації.

Розглянуті в роботі питання висловлені в логічній послідовності та достатньо обґрунтовані. Висновки є логічним завершенням проведених автором досліджень та формулюють їх результати. Приведені в роботі рекомендації, засновані на здобутках дисертанта, представляють інтерес як для науки, так і для практики. Вірогідність результатів дисертаційної роботи підтверджено відповідною апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях, а також знайшли широке впровадження на підприємствах машинобудування, навчальному процесі.

В цілому, аналіз дисертаційної роботи, опублікованих праць та автореферату Олексюк Т.В. дозволяє зробити висновки про достатній ступінь обґрунтованості та наукову достовірність отриманих результатів. Автореферат відповідає змісту та основним положенням дисертаційної роботи.

Для виконання визначеного у роботі переліку завдань і досягнення мети дослідження загалом використаний розгалужений методичний інструментарій: методи теоретичного узагальнення – для систематизації точок зору дослідників щодо визначення й уточнення сутності поняття «стратегія управління фінансовою безпекою підприємства»; кластерного аналізу – для побудови класів фінансової безпеки та оцінки її стану;

побудови таксономічного показника (за критерієм встановлених еталонів) – для побудови інтегральних показників рівня фінансової безпеки та її складових, а також рівня дії загроз внутрішнього та зовнішнього середовища; адаптивний метод прогнозування фінансових часових рядів – для прогнозування інтегральних показників рівня забезпечення фінансової безпеки за основними сферами та рівня впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища; дисперсійного аналізу – для оцінки рівня впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища на окремі складові фінансової безпеки; багатокритеріального вибору – для продукування управлінських рішень, що відповідають певному стану фінансової безпеки підприємства; теорії корисності – для вибору та кількісного обґрунтування найбільш ефективних управлінських рішень; графічний – для унаочення подання статистичних даних і схематичної побудови зв'язків положень дисертації.

У першому розділі роботи проаналізовано проблеми формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування. На основі систематизації та узагальнення наукових підходів визначено поняття «стратегія управління фінансовою безпекою підприємства» як системи послідовних управлінських рішень щодо вибору та реалізації стратегічних альтернатив, які мають забезпечити стабільний розвиток, захищеність і збалансованість фінансових інтересів підприємства, нівелюючи вплив загроз внутрішнього та зовнішнього середовища для досягнення стратегічних цілей підприємства (рис. 1.8, стор. 60). Істотне місце у роботі відводиться дослідженню теоретико-методичного інструментарію розроблення та реалізації стратегії управління для цілей забезпечення фінансової безпеки підприємств машинобудування, який передбачає формування інформаційно-аналітичного забезпечення та спрямування наявних ресурсів на своєчасне діагностування та прогнозування просторово-динамічного стану/рівня фінансової безпеки з урахуванням впливу дестабілізуючих факторів зовнішнього середовища (с. 65-71). Для характеристики стану/рівня фінансової безпеки дисертантом встановлено градацію та обґрунтовано склад індикаторів фінансової безпеки, виокремлено їх критичні порогові значення, за межами яких фінансова підсистема підприємства машинобудування втрачає здатність до стійкого та динамічного розвитку (рис. 1.9, стор. 72).

Другий розділ присвячено методичним підходам до оцінки стану та рівня фінансової безпеки підприємств машинобудування. Дисертантом запропоновано науково-методичний підхід до оцінки стану та рівня фінансової безпеки підприємств машинобудування (наочно відображено на рис. 2.1, с. 78), який базується на комплексній оцінці рівня фінансової безпеки підприємств за якісними ознаками, використанням кластерного аналізу, визначенні інтегральних показників рівня забезпечення фінансової безпеки та її складових за критерієм встановлених еталонів, на оцінці впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища на окремі складові безпеки, що дозволило визначити реальні фактори/погрози впливу на показники

фінансової безпеки підприємств машинобудування.

У роботі запропоновано аналітико-прикладне забезпечення аналізу, оцінки та прогнозування загроз зовнішнього та внутрішнього середовища фінансової безпеки підприємств машинобудування для формування стратегій, що засноване на формуванні системи локальних і загальних інтегральних показників, оцінки значущості факторів загроз зовнішнього та внутрішнього середовища (рис. 2.25, стор. 136).

У третьому розділі роботи дисертантом представлені концептуальні основи формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування (рис. 3.3, стор. 171), які полягають у забезпеченні належного рівня фінансової безпеки шляхом розробки та продукування якісних й своєчасних управлінських рішень для кожної стратегічної альтернативи. Заслугує на увагу сформована матриця ситуацій поточних і прогнозних станів рівня фінансової безпеки й рівнів дії загроз зовнішнього та внутрішнього середовища (рис. 3.5, с. 186), яка дозволяє обрати стратегію управління фінансовою безпекою підприємства машинобудування. У цьому контексті практичну цінність має розроблений автором комплекс типових управлінських заходів у залежності від варіанту стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування (стор. 186-187), що носять накопичувальний характер.

Цілісність та завершеність дисертаційній роботі надають запропонований автором науково-практичний підхід до оцінки ефективності реалізації стратегічних альтернатив управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування, що базується на побудові чотирьохкомпонентної імітаційної моделі оцінки ефективності управлінських рішень (рис. 3.11, стор. 213) та передбачає розробку сценаріїв забезпечення фінансової безпеки (рис. 3.1, стор. 213-214).

При цьому, високу науково-практичну цінність у формуванні стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування має методичний підхід до багатокритеріального вибору та обґрунтування ефективності стратегічних заходів управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування на основі інтелектуального інструментального аналізу (рис. 3.15, стор. 217).

Основні наукові результати, що одержані автором, та їх новизна.

Наукова новизна результатів дослідження, одержаних автором, являє собою поглиблення теоретико-методичних основ та запровадження науково-практичних рекомендацій вдосконалення процесу розробки стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування.

На основі аналізу існуючих дефініцій в дисертаційній роботі розвинуто понятійно-категоріальний апарат дослідження, відмінною рисою якого є врахування багатоаспектності змістовних характеристик дефініцій «стратегія», «управління» та «фінансова безпека», що дає можливість вдосконалити теоретико-методичне підґрунтя, обрати ресурсне й аналітичне забезпечення стратегії управління фінансовою безпекою підприємства.

З позиції сучасної методології обґрунтованими є: по-перше, теоретико-методичне забезпечення формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування, що дозволяє з більшим ступенем достовірності оцінити стан фінансової безпеки та підвищити рівень продукування управлінських рішень щодо формування сценаріїв стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування; по-друге, концептуальні основи формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування, які, на відміну від існуючих, поєднують принципи, функції і завдання стратегії управління, враховують комплекс інформаційно-аналітичного забезпечення для діагностування та прогнозування просторово-динамічного стану/рівня фінансової безпеки в умовах впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, спрямованого на підвищення ефективності заходів для прийняття узгоджених управлінських рішень щодо забезпечення фінансової безпеки на основі матриці вибору стратегічних альтернатив.

Також, серед найбільш значущих наукових результатів слід виділити науково-методичний підхід до оцінки стану і рівня фінансової безпеки підприємств машинобудування, який базується на комплексній оцінці за якісними ознаками, використанні кластерного аналізу, визначенні інтегральних показників рівня забезпечення фінансової безпеки та її складових за критерієм встановлених еталонів, на оцінці впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища на окремі складові фінансової безпеки.

Значний інтерес представляє запропоноване аналітико-прикладне забезпечення аналізу, оцінки та прогнозування загроз зовнішнього та внутрішнього середовища фінансової безпеки підприємств машинобудування для формування стратегій, що засноване на формуванні системи локальних і загальних інтегральних показників, оцінки значущості факторів загроз зовнішнього та внутрішнього середовища, основою для інтерпретації та прогнозування станів середовища за рівнем впливу загроз.

Високою практичною цінністю відрізняється запропонований дисертантом науково-практичний підхід до оцінки ефективності реалізації стратегічних альтернатив управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування, основою якого є застосування методу багатокритеріального вибору стратегічних альтернатив управлінських рішень на основі нечітких множин, теорії корисності та імітаційної моделі розробки сценаріїв забезпечення фінансової безпеки, що відповідають поточній ситуації з врахуванням прогнозних станів для здійснення своєчасних коригуючих впливів з метою обмеження загроз внутрішнього та зовнішнього середовища.

Теоретичне та практичне значення одержаних автором наукових результатів.

Узагальнення та розвиток теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу формування стратегії

управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування дають можливість зробити висновок про важливе наукове значення дисертаційної роботи. Результати дослідження, які становлять його новизну, доведено до конкретних методичних і практичних рекомендацій.

Наявні в роботі результати є придатними для застосування в практичній діяльності на машинобудівних підприємствах та в навчальному процесі під час підготовки фахівців економічного напрямку. Зокрема, пропозиції Олексюк Т.В., доведені до рівня конкретних пропозицій і методичних розробок та знайшли практичне застосування на ДП «Завод імені В. О. Малишева» (довідка № 3567/17 від 11.09.2015), ПАТ «Турбоатом» (довідка № 15-1589 від 24.09.2015), ПАТ «ФЕД» (довідка № 31 від 05.03.2016), ДП «Харківський електромеханічний завод» (довідка № 068/57 від 14.03.2016). Методичні та практичні рекомендації щодо формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування впроваджено в роботу Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 03-34/132 від 19.01.2015) та використовуються в навчальному процесі кафедри економічної кібернетики та маркетингового менеджменту факультету економічної інформатики та менеджменту Національного технічного університету «ХПІ» при викладанні дисциплін «Гроші та кредит», «Фінанси» (довідка від 17.02.2016).

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях.

Основні наукові положення дисертації, результати досліджень, практичні рекомендації знайшли повне відображення в 18 опублікованих наукових працях здобувача, з яких 10 статей у наукових фахових виданнях України (2 – у міжнародних наукометричних базах), 1 стаття у закордонному фаховому періодичному виданні, 7 – у матеріалах конференцій. Результати досліджень пройшли достатню апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях. Автореферат дисертації забезпечує ідентичність основних положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи.

Стиль та мова викладення результатів дослідження.

Дисертаційна робота характеризується науковим стилем викладання. Розділи та підрозділи дисертації представлено у логічному зв'язку і послідовності. Викладені результати достатньо повно обґрунтовано та аргументовано. Зміст дисертації відповідає спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Дискусійні положення та зауваження.

Незважаючи на загальну високу оцінку, робота не позбавлена окремих недоліків. Серед них:

1. У табл. 1.18 (с. 65) дисертаційної роботи подані підходи, які склали методичне підґрунтя оцінки рівня та стану фінансової безпеки підприємств

машинобудування. Однак, необхідно більш детально обґрунтувати принципи вибору підходів, які, на думку автора роботи, становлять основу оцінки фінансової безпеки підприємства.

2. Потребує обґрунтування склад системи показників, що характеризують фінансову безпеку підприємств машинобудування (табл. 2.1, стор. 80). Запропоновані в дисертаційній роботі показники за складовими фінансової безпеки не достатньо повно враховують особливості діяльності підприємств машинобудування на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки з урахуванням кризових явищ у фінансово-економічній сфері.

3. При розробці та обґрунтуванні аналітико-прикладного забезпечення оцінки загроз зовнішнього та внутрішнього середовища фінансової безпеки підприємства машинобудування (рис. 2.25, стор. 136) необхідно було зосередити додаткову увагу на принципах формування системи локальних і загальних інтегральних показників, оцінки значущості факторів загроз зовнішнього та внутрішнього середовища, що дозволить розробити адекватні за характером регулятори для забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки.

4. У дисертації наведено матрицю вибору стратегії управління фінансовою безпекою підприємства машинобудування, що передбачає вибір варіанту стратегії управління з урахуванням прогностичного рівня фінансової безпеки та впливу загроз зовнішнього та внутрішнього середовища (рис 3.5, с. 176), яка у концентрованому вигляді розкриває один з аспектів сутності наукового результату (с. 13), але в авторефераті вона не знайшла відображення.

5. У дисертації на рис. 3.15 (стор. 215) наведено методичний підхід до багатокритеріального вибору та обґрунтування ефективності стратегічних заходів управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування, на якому базується науково-практичний підхід до оцінки ефективності реалізації стратегічних альтернатив управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування. Для більшої наочності було б доцільніше навести дану схему в авторефераті, що на жаль не було зроблено.

6. Підтверджуючи теоретичну цінність та методичну чіткість дисертації, слід зазначити, що в авторефераті можна було більш детально охарактеризувати системність і обґрунтованість застосування наукових методів дослідження, які надали оригінальність роботі в цілому.

Однак, висловлені зауваження не применшують цінності дисертаційної роботи, не мають принципового характеру, тому не знижують теоретичну і практичну цінність дисертації Олексюк Т.В. та не впливають на її достатньо високу оцінку.

Загальна оцінка роботи та її відповідність встановленим вимогам.

Дисертація Олексюк Тетяни Василівни на тему: «Формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування» виконана на високому науковому рівні, є закінченою науково-дослідною роботою, містить нові підходи щодо процесу формування стратегії управління

фінансовою безпекою підприємств машинобудування, в якій отримані науково-обґрунтовані результати, що мають теоретичне та практичне значення.

Надруковані статті та автореферат відображають основні положення виконаного дослідження. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, що отримані особисто автором. Основні результати дослідження апробовано і схвалено на міжнародних науково-практичних конференціях та впроваджено на підприємствах машинобудування.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що дисертаційна робота Олексюк Тетяни Василівни на тему: «Формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування» за своїм змістом відповідає вимогам, що пред'являються до кандидатських дисертацій економічного спрямування та відповідає пунктам 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567.

Враховуючи теоретичну та практичну значущість дослідження, вважаю, що Олексюк Тетяна Василівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доцент кафедри фінансів
та фінансово-економічної безпеки
Харківського навчально-наукового
інституту Державного вищого
навчального закладу
«Університет банківської справи»,
кандидат економічних наук, доцент

К. В. Орехова

К. В. Орехова

Підпис *К. В. Орехова*
Провідний фахівець
відділу роботи з персоналом

К. В. Орехова